

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

MEERJARENBRIF
2023 — 2025

DE KRACHT VAN CREATIVITEIT

CULTUUR MIDDEN
IN DE SAMENLEVING

A

B

C

D

E

INHOUD

VOORWOORD	3
VERSTERKEN VAN DE POSITIE VAN DE CULTURELE EN CREATIEVE PROFESSIONAL	5
INZET VAN CREATIVITEIT BIJ COMPLEXE MAATSCHAPPELIJKE TRANSITIES	9
CULTUUR IS OVERAL EN VOOR IEDEREEN	11
INVESTEREN IN DE KANSEN VAN DIGITALISERING	15
ERFGOED VOOR DE TOEKOMST	17
TOT SLOT	20
BIJLAGE 1 FINANCIËEL OVERZICHT	21
BIJLAGE 2 BELEIDSKEUZES UITGELEGD	24

DE KRACHT VAN CREATIVITEIT CULTUUR MIDDEN IN DE SAMENLEVING

De komende jaren zet ik mij in om de positie van cultuur in de samenleving te versterken, want cultuur is artistiek, maatschappelijk en economisch belangrijk. Creativiteit is een grote kracht, die we nodig hebben om met alle veranderingen om te kunnen gaan. Ik sta voor een samenleving waarin iedereen cultuur kan ervaren, zich cultureel kan ontwikkelen en mee kan doen. Samen cultuur maken en beleven verbindt en draagt bij aan het welzijn van mensen.

De impact van de coronacrisis is groot. Samen met de gevolgen van de oorlog in Oekraïne en de stijging van energiekosten zorgt dat voor onzekere tijden. Het omgaan met deze complexe en veranderende wereld vraagt om een sterke culturele en creatieve sector.

In het cultuurbeleid staan kwaliteit en een divers aanbod voorop. Een onafhankelijke, vrije rol van cultuur midden in de samenleving is onontbeerlijk. Cultuur kan bijdragen aan de opgaven waarvoor we in Nederland staan: aan kansengelijkheid door cultuurbezoek door kinderen, aan vertrouwen in de ander door samen in een musical, een theatervoorstelling of een fanfare te spelen en aan het overbruggen van tegenstellingen door een documentaire of boek waardoor je je in een ander verplaatst.

Kwaliteit en maatschappelijke betekenis van cultuur gaan voor mij hand in hand.

Ik constateer dat bepaalde zaken in de creatieve en culturele sector beter moeten en kunnen. Dan gaat het om een eerlijke beloning en de toegankelijkheid van cultuur in het algemeen en de bibliotheek in het bijzonder. Daarnaast maken we nu te weinig gebruik van creatieve denkkraft bij het oplossen van maatschappelijke problemen. Daar wil ik verandering in brengen. Dat vraagt om focus, keuzes en gezamenlijke inzet.

Daarmee wil ik ruimte maken voor vernieuwing. Met die vernieuwing verrijken we het culturele leven en spelen we in op de cultuurbeleving en -beoefening van een jonge generatie. Van de sector verwacht ik onderlinge solidariteit. Om de sector te versterken en vernieuwen investeert het kabinet, bovenop de ruim € 1 miljard bestaande financiering, € 170 miljoen extra per jaar.

De verantwoordelijkheid voor een sterke culturele en creatieve sector draag ik samen met makers en andere professionals, gemeenten en provincies, cultuurregio's, ondernemers en bedrijven, particulieren en vrijwilligers. Zij zetten zich in voor een sterke creatieve en culturele sector. Dit kunnen we zien in het hele land, in alle steden en regio's en ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De afgelopen tijd heb ik veel gesprekken gevoerd met makers, conservatoren, schrijvers, regisseurs, ontwerpers, docenten, vrijwilligers, monumenteneigenaren en medebestuurders over de uitwerking van mijn plannen voor de komende jaren. Ik wil deze plannen in nauwe samenwerking met alle betrokkenen de komende jaren realiseren. Aandacht voor spreiding over het land vind ik belangrijk. Veel regelingen en investeringen uit deze brief dragen bij aan landelijke spreiding en toegankelijkheid van cultuur, zoals de investering in bibliotheken, het programma impuls jongerencultuur, de regeling Samen Cultuurmaken en regionale film- en muziek hubs.

In mijn *Hoofdlijnenbrief cultuur 2022: Herstel, vernieuwing en groei* van 23 mei jl. heb ik een begin gemaakt met extra investeringen in de culturele en creatieve sector om de uitdagingen van na de coronacrisis aan te pakken.¹ Met deze brief informeer ik de Tweede Kamer over de uitgangspunten van het cultuurbeleid voor de komende jaren, de invulling van de afspraken uit het coalitieakkoord en de structurele inzet van de € 170 miljoen voor de culturele en creatieve sector.

Ik sta voor een stevige creatieve en culturele sector en zet in op het volgende:

- De culturele en creatieve professional. Een sterke sector kan niet zonder een gezonde arbeidsmarkt en een eerlijke beloning. Daarnaast zet ik mij in voor meer mogelijkheden voor jonge makers en makers die in het midden van hun loopbaan zijn.
- De inzet van creativiteit bij complexe maatschappelijke opgaven. Ik wil dat de creativiteit van ontwerpers en anderen beter wordt benut bij grote transitie-opgaven.
- De toegankelijkheid van cultuur. Cultuur is overal en van iedereen en moet dus ook overal en door iedereen te ervaren en te beleven zijn. Cultuur is goed voor ons en draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling en mentale gezondheid.
- Digitalisering en innovatie. We moeten digitalisering benutten om de innovatieve kracht van de sector te versterken en om een groter en nieuw publiek te bereiken.
- Erfgoed voor de toekomst. Erfgoed is cultuur van het verleden die voortleeft in het nu. Ik vind het belangrijk dat we het verleden doorgeven aan de jonge generaties. Ook wil ik dat de generaties na ons kennismaken met de vele, verschillende verhalen over ons verleden.

¹ [Hoofdlijnenbrief cultuur 2022: Herstel, vernieuwing en groei](#), 23 mei 2022.

Aan het einde van deze brief vindt de Tweede Kamer het overzicht van de maatregelen voor de komende jaren, inclusief de bedragen. Verder reageer ik in deze brief op een aantal moties en toezeggingen. Over andere openstaande moties en toezeggingen ontvangt u voor het wetgevingsoverleg cultuur van 2022 een aparte brief. Mijn beleid draagt bij aan het behalen van de *sustainable development goals* van de VN. Waar relevant vermeldt deze brief in overeenstemming met de motie-Van den Hul c.s. en de toezegging van het kabinet aan welke VN-doelen het beleid bijdraagt.²

De kracht van creativiteit en verbeelding

Ik zet mij de komende jaren in om de positie van makers en anderen die in de culturele en creatieve sector werken te versterken en de denk- en maakkracht van cultuur in te zetten om met alle veranderingen in onze omgeving om te kunnen gaan.

De staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

Gunay Uslu

² [Motie van het lid Van den Hul c.s. over de koppeling van beleid en ontwikkelingsdoelen inzichtelijk maken](#). Tweede Kamer, vergaderjaar 2019–2020, 35 300 XVII Nr. 41; [Rapporten De 'Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals 2020' van het Centraal Bureau voor de Statistiek \(CBS\) en de Vierde SDG-rapportage; 'Nederland Ontwikkelt Duurzaam'](#), 10 juni 2020.

A VERSTERKEN VAN DE POSITIE VAN DE CULTURELE EN CREATIEVE PROFESSIONAL

In de culturele en creatieve sector heeft iedereen de afgelopen jaren veel voor zijn kiezen gekregen, of je nu voor of achter de schermen werkt: minder opdrachten, minder mogelijkheden om werk te presenteren en minder publiek. Tegelijk kampt de sector met krapte op de arbeidsmarkt. Andere sectoren worden aantrekkelijker en lijken meer zekerheid en een betere beloning te bieden.

Het versterken en aantrekkelijk houden van de arbeidsmarkt is de komende jaren daarom een speerpunt in mijn cultuurbeleid. Een eerlijke beloning moet de norm zijn. Mijn maatregelen zijn een vervolg op de herstelplannen uit de Hoofdlijnenbrief cultuur 2022.³

Werken aan een eerlijke beloning

In mijn *Hoofdlijnenbrief cultuur 2022* presenteerde ik twee maatregelen om de culturele arbeidsmarkt te versterken. Ze zijn bedoeld als tussenstap naar een eerlijker beloning. We weten al lang dat de inkomenspositie van werkenden in de culturele sector zwak is. Een te lage beloning is niet alleen oneerlijk; werkenden kunnen niet investeren in hun werkpraktijk, geen buffers opbouwen voor slechtere tijden en niet sparen voor hun pensioen. Ik zie de uitvoering van de *fair practice code* en in het bijzonder eerlijke beloning als een sleutel voor een reeks van problemen. Ik wil een verandering in gang zetten. Om de overbruggingsmaatregelen uit de *Hoofdlijnenbrief cultuur 2022* voort te zetten, stel ik in 2023 en 2024 jaarlijks € 19,1 miljoen beschikbaar. Vanaf 2025 verhoog ik dit bedrag structureel naar € 34,1 miljoen. Met deze middelen wil ik bijdragen aan een betere beloning van werkenden in dat deel van de sector waarvoor ik als financier verantwoordelijk ben, direct of via de Rijkscultuurfondsen. Van de sector verwacht ik dat zij tot eerlijke honoreringsafspraken komt op die plaatsen waar dit nog niet gebeurd is, zowel voor personeel met een vast dienstverband als voor zzp'ers. Door extra middelen voor dit doel te reserveren, stel ik een voorbeeld. Ik vertrouw erop dat andere overheden, private fondsen en commerciële opdrachtgevers mij zullen volgen bij het verbeteren van beloningen.

3 Dit beleid draagt bij aan het behalen van o.a. SDG 1.3, 1.4 en 8.3.

‘Een eerlijke beloning moet de norm zijn.’

De uitwerking van mijn beleid kan niet los worden gezien van de algemene voornemens voor fundamenteel onderhoud aan de arbeidsmarkt zoals aangekondigd door het kabinet in de *Hoofdlijnenbrief arbeidsmarkt* van 7 juli jl.⁴ Onder meer de voorgenomen invoering van een arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en de maatregelen voor een scherper onderscheid tussen vaste en flexibele werkvormen, zijn belangrijk voor de culturele en creatieve sector. Ik voer overleg met mijn collega van SZW over de invulling daarvan en betrek Platform ACCT hierbij.

Maatregelen:

- Tot eind 2024 zet ik in op overbruggingsmaatregelen. Dat is nodig omdat het pad naar collectieve afspraken tijd vergt. De eerste overbruggingsmaatregel is het stimuleren van meer (vaste) dienstverbanden op plekken waar nu nog freelance-constructies bestaan. Een deel van de werkenden wil liever een dienstverband voor meer inkomenszekerheid. Een dienstverband biedt bovendien toegang tot sociale zekerheidsvoorzieningen, zoals ww en pensioen. Ik investeer daarom in pilots die van freelance-constructies dienstverbanden maken. De tweede maatregel richt zich op de groep zzp'ers buiten dienstverband. Ik wil deze groep met een financiële bijdrage stimuleren zich aan te sluiten bij bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en pensioenvoorzieningen. Uiteindelijk moeten de tarieven van zzp'ers stijgen om dat structureel mogelijk te maken. Over de verdere uitwerking van deze maatregelen is voor de zomer overlegd met een

4 [Kamerbrief over hoofdlijnen arbeidsmarkt](#), 5 juli 2022.

vertegenwoordiging van onder meer branche- en beroepsverenigingen. In het najaar organiseert Platform ACCT consultatierondes met belanghebbenden om de maatregelen verder uit te werken, waarna deze worden opengesteld.⁵

- Vanaf 2025 wil ik dat op meer plaatsen dan nu sprake is van *fair pay*. De extra middelen zet ik in om een bijdrage te leveren aan de meerkosten hiervoor. Belangrijk is om eerst een goed beeld te hebben van de mate waarin de beloning in bepaalde sectoren achterblijft. Een vertrekpunt is een rapport uit begin 2020 over de meerkosten van eerlijke beloning voor culturele instellingen.⁶ Om tot een structurele verbetering te komen zijn collectieve afspraken noodzakelijk. De al langer bestaande ‘ketentafels’ bij Platform ACCT zijn een goed voorbeeld van hoe we van onderop honoreringsrichtlijnen kunnen maken. Ik wil Platform ACCT vragen te kijken naar de mogelijkheden voor een sectoraal convenant en deelafspraken. Werkgevers en werknemers zijn aan zet om deze afspraken te onderschrijven en te handhaven. De rol van subsidieverstrekking in publieke delen van de sector is van groot belang, omdat zij de meerkosten deels kunnen opvangen en sturen op verandering. Waar ik zelf financier ben, neem ik die verantwoordelijkheid.

De culturele basisinfrastructuur

Naast deze brief, heb ik een brief gestuurd aan de Tweede Kamer over de culturele basisinfrastructuur. Ik behoud de functies die de vorige ronde na behandeling in de Tweede Kamer aan de basisinfrastructuur zijn toegevoegd. Ik heb hiervoor een bedrag gereserveerd.

5 Met deze informatie heb ik de toezegging afgedaan de Tweede Kamer ‘in de brief na Prinsjesdag verder (te) informeren over de uitwerking van de pilots’. Verslag van een commissiedebat, gehouden op 15 juni 2022, over de Hoofdlijnenbrief cultuur 2022: Herstel, vernieuwing en groei, Tweede Kamer, vergaderjaar 2022–2023, 32820 Nr. 477, p. 41.

6 PPMC, SiRM. Gevolgen van de toepassing van de Fair Practice Code. Een analyse van de meerjarig gesubsidieerde instellingen en festivals, 31 januari 2020.

‘Voor Nederland met zijn kleine binnenlandse markt is internationaal werken geen keuze, maar een must.’

Investeren in jonge makers en professionals

De komende jaren blijf ik investeren in meer mogelijkheden voor makers. Ik wil ruimte bieden aan nieuw talent en nieuwe verhalen. Dat doe ik door investeringen en door bestaande regelingen te continueren:

- Ik investeer via het Nederlands Filmfonds en het Fonds Podiumkunsten in regionale film- en muziekhub op het gebied van pop, hiphop en dance. Deze nieuwe voorzieningen bieden ruimte aan jonge makers en makers halverwege hun loopbaan. De voorzieningen versterken de regionale spreiding en lokale positie van film, media en muziek, juist ook buiten de Randstad.
- Ik verleng het in 2022 gestartte programma impuls startende makers met een jaar.⁷ Het doel is om startende makers en jonge professionals extra mogelijkheden te bieden, omdat zij de afgelopen jaren beperkt de gelegenheid hadden beroepservaring op te doen.
- Ik verleng de twee regelingen Upstream bij het Fonds Podiumkunsten en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie tot en met 2024 en verhoog het budget. Zo ondersteun ik artiesten die een volgende stap in hun loopbaan willen maken.

7 Dit programma is aangekondigd in de Hoofdlijnenbrief cultuur 2022, Herstel, vernieuwing en groei, p. 5.

- Ik verleng de regeling bij het Filmfonds die investeringen stimuleert in grote Nederlandse drama-, documentaire- en animatieseries. Ook blijf ik het speelfilmconvenant tussen de Nederlandse Publieke Omroep (NPO), filmproducenten en het Filmfonds ondersteunen. Zo vergroten we de zichtbaarheid van speelfilms, series en documentaires via de NPO en krijgen producenten en makers een marktconforme vergoeding.

Zorgen voor onze internationale culturele positie

Nederlandse kunstenaars, musici, ontwerpers en musea zijn toonaangevend op internationaal niveau. Internationaal werken is voor veel culturele en creatieve professionals vanzelfsprekend. De internationale markt is bovendien een belangrijke bron van inkomsten. Voor Nederland met zijn kleine binnenlandse markt is internationaal werken geen keuze, maar een *must*. Daarnaast is de instroom van buitenlands talent belangrijk voor een rijk en inspirerend cultuuraanbod. Culturele samenwerking zorgt voor uitwisseling van kennis en talent.

Samen met mijn collega-bewindslieden van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking zet ik mij in voor een sterk internationaal cultuurbeleid. Dit doen we door de inzet van de Rijkscultuurfondsen, ambassades en het geven

van subsidies. Daardoor kunnen kunstenaars, ontwerpers en schrijvers deelnemen aan toonaangevende festivals over de hele wereld, werken architecten aan opdrachten in het buitenland en vinden voorstellingen, films en concerten hun weg naar internationaal publiek, fysiek en digitaal. Ook de Europese Unie en de UNESCO stimuleren internationale samenwerking. Zo kunnen Nederlandse makers gebruik maken van het programma *Creative Europe*. Cultuur draagt bij aan een goede onderlinge verstandhouding tussen landen, de vrijheid van meningsuiting, gendergelijkheid en de bestrijding van crises in de wereld.⁸ Eerder dit jaar heeft het kabinet € 1 miljoen vrijgemaakt om kunstenaars te ondersteunen die voor de Russische agressie in Oekraïne gevlucht zijn.⁹

8 Het beleidskader internationaal cultuurbeleid beschrijft de uitgangspunten, ambities en doelstellingen van het internationale cultuurbeleid voor de periode 2021-2024. [Beleidskader internationaal cultuurbeleid](#), 6 december 2019.

9 Zie [Kamerbrief over steun voor culturele makers op de vlucht vanwege Russische agressie in Oekraïne](#).

DE KRACHT VAN CREATIVITEIT – CULTUUR MIDDEN IN DE SAMENLEVING

B
INZET VAN
CREATIVITEIT
BIJ COMPLEXE
MAATSCHAPPELIJKE
TRANSITIES

Nederland staat voor ingrijpende veranderingen: de energietransitie, krapte op de woningmarkt, verduurzaming en aanpassingen vanwege wateroverlast en droogte. We benutten de kracht van creativiteit bij deze veranderingen nog te weinig. Dat is mij duidelijk geworden in de vele gesprekken die ik bij de totstandkoming van deze brief heb gevoerd.

We hebben kunstenaars, ontwerpers en andere creatieve professionals nodig om complexe transitie aan te pakken. Zij hebben de instrumenten in handen om met de veranderingen om te gaan en kunnen nieuwe toekomst verkennen en verbeelden. Ontwerpend onderzoek helpt om tot oplossingen te komen, met betrokkenheid van burgers en met oog voor de omgeving.¹⁰ Hetzelfde geldt voor het praktijkgerichte onderzoek dat hogescholen in en mét de praktijk verrichten, op basis van vragen en uitdagingen in de maatschappij. Zo verkennen kunstvak- en designopleidingen de snijvlakken tussen creativiteit, onderwijs, onderzoek en techniek, en hoe de verbinding daartussen onze wereld verder kan helpen. Vanwege het belang van praktijkgericht onderzoek kondigde het kabinet dit voorjaar aan om jaarlijks € 100 miljoen extra in praktijkgericht onderzoek te investeren.¹¹

Daarnaast is het belangrijk om bij de veranderingen in onze leefomgeving goed om te gaan met ons erfgoed: historische binnensteden en UNESCO Werelderfgoed, wederopbouwgebieden, wijken van na 1965 en het hele landelijk gebied. Zo zorgen we voor een aantrekkelijke omgeving om in te wonen, te werken en te recreëren. De inzet van ontwerp bij maatschappelijke transitie is onderdeel van de Kamerbrief over nationale regie in ruimtelijke ordening van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening. Die inzet draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit.¹²

Benutten van de kracht van creativiteit

Ik wil de kracht van creativiteit beter benutten met het volgende:

- Een programma ontwerpend onderzoek voor een betere en bredere inzet van ontwerp bij complexe opgaven.

10 Dit beleid draagt bij aan het behalen van o.a. SDG 4.7, 9.1, 11.4 en 13.2

11 [Beleidsbrief hoger onderwijs en wetenschap](#), 17 juni 2022.

12 [Kamerbrief over nationale regie in ruimtelijke ordening](#), 17 mei 2022.

Zo kunnen we leren van creatieve professionals en gebruik maken van hun kennis en vaardigheden.

- Met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en andere ministeries, provincies en gemeenten samenwerken om erfgoed en ontwerp een goede rol te geven in de uitvoering van programma's als Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp, Nationaal Programma Landelijk Gebied, NOVEX, Woningbouw en MOOI Nederland.
- Het voortzetten van de Erfgoed Deal. De Erfgoed Deal verbindt maatschappelijke transitie en erfgoed door de inzet van ontwerp.

Monumenten en musea verduurzamen

Het coalitieakkoord bevat een ambitieus klimaatbeleid.

Het kabinet wil de gebouwde omgeving verduurzamen.

Met monumenten en musea is al een start gemaakt. Ik zal die ontwikkeling verder steunen. Verduurzaming is een onderwerp van de hele culturele en creatieve sector. Het gaat daarbij om de gebouwen, maar ook om een duurzame manier van ontwerpen, produceren en presenteren. De Boekmanstichting doet onderzoek naar verduurzaming. De creativiteit en het grote publieksbereik maakt dat de sector een voortrekker kan zijn.

Voor de verduurzaming van monumenten en musea doe ik het volgende:

- Ik zet het programma Erfgoed en Duurzaamheid van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voort tot en met 2026. Hiermee voorziet de RCE de sector van kennis en advies.
- Ik versterk het *Revolving Fund* van het Nationaal Restauratiefonds, zodat het meer duurzaamheidsleningen aan monumenteneigenaren kan verstrekken.
- Ik verhoog het huisvestingsbudget van de rijksmusea die op basis van de Erfgoedwet huisvestingssubsidie ontvangen. Zo kunnen zij een CO₂-besparing realiseren en een voorbeeldfunctie in de museale sector vervullen.

C

CULTUUR IS OVERAL EN VOOR IEDEREEN

Iedereen moet toegang hebben tot cultuur. Door zichtbare en onzichtbare drempels is dit nog steeds niet vanzelfsprekend. Echt kunnen meedoen, kunnen deelnemen en (co)creëren vraagt om inzet van de creatieve professional, het publiek, de instellingen en de overheden. Ik zie het als mijn taak om hier blijvend aandacht voor te vragen. Gelijke kansen bieden begint met toegang, overal en voor iedereen. Ik ga hier een aantal dingen voor doen.¹³

Kinderen en jongeren

Het maken en ervaren van cultuur begint bij cultuureducatie al op jonge leeftijd. Kinderen leren veel in de klas, maar een minstens zo groot deel van de culturele ontwikkeling vindt rond en buiten de school plaats, bijvoorbeeld via DJ-ing, musicalles of het schrijven van hiphopteksten. Door op en rondom de school te zorgen voor een breed aanbod aan activiteiten en ondersteuning kan elke leerling talenten en vaardigheden ontdekken, ontwikkelen en benutten. In het programma *Cultuureducatie met Kwaliteit* werken scholen en culturele instellingen in het hele land samen om kunst en cultuur een vast onderdeel van het lesprogramma te maken. Meer dan de helft van de basisscholen doet mee aan regionale programma's in het hele land. Ook scholen in het mbo, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs zetten mooie stappen. Zo krijgt cultuureducatie een steviger plek in het onderwijs. Ik wil scholen helpen een beter culturaanbod in en rond de school mogelijk te maken. Zo bieden we gelijke kansen aan alle leerlingen. In de Kamerbrief *Programma school en omgeving in het funderend onderwijs* van van mijn collega Dennis Wiersma, minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, staat hoe scholen dit gaan doen met bibliotheken, kinderopvang en sport- en cultuurorganisaties.¹⁴

‘Gelijke kansen bieden begint met toegang.’

¹³ Dit beleid draagt bij aan het behalen van o.a. SDG 4.7 en 5.

¹⁴ [Kamerbrief over Programma school en omgeving in het funderend onderwijs](#), 7 juli 2022.

Ik doe het volgende:

- Ik verleng en verhoog mijn bijdrage aan de Brede Regeling Combinatiefuncties van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het ministerie van OCW. Dankzij deze regeling zijn zo'n 1.600 cultuurcoaches actief op het snijvlak van cultuur, onderwijs en welzijn. Hierdoor verbetert de afstemming tussen de cultuursector, welzijn en jongerenwerk binnen en buiten de school.
- Ik investeer in de Cultuurkaart voor het vo en samen met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in de MBO Card voor het mbo.
- Ik zet het programma Impuls Jongerencultuur voort. Jongeren hebben in de coronaperiode veel moeten missen, ook op cultureel vlak. Met de regelingen voor de grotere steden (G4 en G40) en de regeling Samen Cultuurmaken start ik in 2022. Het doel van de regelingen is een goede ondersteuning van eigentijdse cultuurbeoefening door jongeren in het hele land.

Bibliotheken en leesbevordering

De bibliotheek is de meest laagdrempelige, algemene publieke cultuurvoorziening die alle bevolkingsgroepen bezoeken, ongeacht leeftijd, inkomen, opleiding of sociale klasse. Je kwan er natuurlijk boeken lenen en de krant lezen, maar het is ook de plek voor een voorleesochtend, een expositie en een debat. Bibliotheken bieden (taal)cursussen en cultuureducatie aan, en de informatiepunten digitale overheid. De bibliotheek levert zo een belangrijke bijdrage aan sociale cohesie en kansgelijkheid. Lezen is bovendien een basisvaardigheid en geeft toegang tot de samenleving. Door boeken te lezen, maak je kennis met andere belevingswerelden en verrijk je jezelf. Steeds meer jongeren hebben echter moeite met diep en kritisch lezen. Ook zijn er de afgelopen tien jaar veel bibliotheekvestigingen verdwenen. Net als de Tweede Kamer, die in de motie van de leden Mohandis, Werner en Westerveld heeft

verzocht om een volwaardige bibliotheek in elke gemeente, vind ik de bibliotheek ontzettend belangrijk.¹⁵ Ik investeer dan ook structureel € 62,7 miljoen in de bibliotheek en leesbevordering.

Ik neem de volgende maatregelen:

- Ik begin met investeringen in bibliotheken waar dit het hardst nodig is. Daarnaast werk ik aan een wijziging van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen, zodat de toegankelijkheid, bereikbaarheid en kwaliteit van de bibliotheek voor de langere termijn veiliggesteld wordt. Het masterplan basisvaardigheden van de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs wordt daarbij betrokken.
- Ik investeer in de groei en verdere ontwikkeling van de online bibliotheek. Deze is ook beschikbaar voor Caribisch Nederland. Daarnaast investeer ik in bibliotheken in Caribisch Nederland. Over de verdere uitwerking informeer ik de Tweede Kamer in een aparte bibliotheekbrief.
- Vanaf 2023 investeer ik met mijn collega-bewindslieden van het ministerie van OCW structureel in leesbevordering en leesmotivatie. Daarnaast stimuleer ik in nieuwe manieren om kinderen en jongeren te laten lezen en blijf ik instellingen steunen voor leesbevordering en leesmotivatie. Die initiatieven dragen bij aan een inspirerend en motiverend leesklimaat, op school en daarbuiten.

15 [Motie van de leden Mohandis, Werner en Westerveld over een wetswijziging die de toegang tot een volwaardige bibliotheek voor elke inwoner van Nederland garandeert.](#)
Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 32820 nr. 474.

Cultuurparticipatie

Samen cultuur maken verbindt mensen, versterkt hun veerkracht en stimuleert hun persoonlijke ontwikkeling. Daarnaast weten we uit onderzoek dat zelf aan cultuur deelnemen, bijdraagt aan de gezondheid van mensen.¹⁶ Samen cultuur maken heeft dus voordelen voor het individu en voor de samenleving als geheel. Daarom doe ik het volgende:

- Ik investeer in de sectorontwikkeling en -vernieuwing van amateurkunst. Ruim zeven miljoen mensen doen aan amateurkunst. Tegelijk blijken voorzieningen voor amateurs kwetsbaar. Ik zet in op een Nationaal Akkoord Amateurkunst met afspraken tussen OCW, IPO en VNG over een structurele, samenhangende aanpak van de ondersteuning van amateurkunstgroepen.
- Met de staatssecretaris van VWS investeer ik in het versterken van mentale gezondheid via cultuurdeelname in het Programma Cultuurparticipatie.¹⁷ Via dit programma stimuleren we samenwerkingen tussen de culturele en creatieve sector en het sociale domein. Samen met het ministerie van VWS zetten we ons in om meer mensen in een kwetsbare positie te bereiken.

Diversiteit en inclusie

Verschillende perspectieven en geluiden verrijken het cultuuraanbod in meerdere opzichten. De diversiteit van alle perspectieven en geluiden verrijken het cultuuraanbod. Toch blijkt dat hiervoor niet altijd genoeg ruimte is. Ik vind het belangrijk dat de culturele en creatieve sector voor iedereen toegankelijk is. Als we willen dat iedereen kan meedoen, moeten we ervoor zorgen dat er in de sector geen barrières meer zijn.

16 [World Health Organization, Health Evidence Networks. Synthesis Report 67, What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review, 2019.](#)

17 [Kamerbrief over aanbieder aanpak "Mentale gezondheid: van ons allemaal" | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#) Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 32793, nr. 613.

Ik doe daarom het volgende:

- Met mijn collega-bewindslieden van OCW presenteer ik dit najaar een OCW-agenda tegen discriminatie en racisme. Daarin staat hoe OCW de komende vier jaar discriminatie en racisme tegengaat en diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid bevordert.¹⁸
- Ik investeer de komende jaren in onderzoek om ongelijkheid in de sector beter in kaart te brengen en gelijkwaardigheid te bevorderen. Op dit moment laat ik een onderzoek uitvoeren naar de representatie van mensen van kleur in de AV-sector, voor en achter de schermen. Daarnaast breid ik mijn onderzoek naar diversiteit en inclusie in de culturele sector uit naar de creatieve industrie.
- Voor het Wetgevingsoverleg Cultuur van 2022 kom ik, naar aanleiding van mijn toezegging aan de Tweede Kamer, met een brief over het VN-verdrag Handicap in de culturele en creatieve sector en over de maatregelen voor toegankelijkheid.¹⁹

Cultuurregio's

In mijn cultuurbeleid werk ik nauw samen met de andere overheden. Sinds 2018 zijn er verspreid over het land vijftien cultuurregio's tot stand gekomen, waarmee het Rijk samenwerkt. De samenwerking is geëvalueerd in een rapport dat ik de Tweede Kamer voor de zomer heb gestuurd.²⁰ In het najaar voer ik bestuurlijk overleg met de cultuurregio's over het vervolg. Mijn vertrekpunt is dat ik een duidelijke meerwaarde in de cultuurregio's zie. Ik wil de samenwerking graag voortzetten en daarbij blijvend aandacht geven aan de onderwerpen waarop

¹⁸ [Link Kamerbrief OCW-agenda PM.](#)

¹⁹ [Verslag van een commissiedebat, gehouden op 15 juni 2022, over de Hoofdlijnenbrief cultuur 2022: Herstel, vernieuwing en groei, Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 32820 Nr. 477, p. 67.](#)

²⁰ [DSP. Waar doen we het voor? Rapportage over de ontwikkeling van de stedelijke cultuurregio's, 5 juli 2022.](#)

het rijk en de andere overheden elkaar kunnen versterken. Afhankelijk van de uitkomsten van dat overleg zal ik de Raad voor Cultuur om advies voor het vervolg vragen.

Caribisch Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk

In de uitvoering van mijn cultuurbeleid heb ik over de gehele breedte oog voor Caribisch Nederland: Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Ook het Kamerlid Wuite heeft hier aandacht voor gevraagd.²¹ Het is belangrijk dat er in Caribisch Nederland voorzieningen als bibliotheken en archieven zijn, dat kinderen kennis kunnen maken met cultuur op school en dat jong en oud cultuur kunnen beleven en beoefenen. Ik heb speciale aandacht voor erfgoed dat bijdraagt aan de dialoog over onze gezamenlijke en soms beladen geschiedenis. Voor bibliotheken en erfgoed in Caribisch Nederland maak ik daarom geld beschikbaar.

Ik ga het volgende doen:

- Met Caribisch Nederland sluit ik cultuurconvenanten af over samenwerking waaruit een agenda met prioriteiten volgt. Bij de uitwerking van de maatregelen uit deze brief houd ik vanzelfsprekend rekening met de toegankelijkheid ervan voor Caribisch Nederland.
- De meeste programma's en regelingen van de Rijkscultuurfondsen staan open voor het Caribisch deel van het Koninkrijk. Dat geldt ook voor geld vanuit het Fonds voor Cultuurparticipatie voor jongerencultuur. De Rijkscultuurfondsen werken aan hun zichtbaarheid en toegankelijkheid in het Caribisch deel van het Koninkrijk, waarvoor zij in 2022 een pilot opzetten.

²¹ [Motie van het lid Wuite over de uitgangspunten van de Hoofdlijnenbrief cultuur meenemen in de gezamenlijk op te stellen cultuuragenda's voor Caribisch Nederland. Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 32 280, nr. 475.](#)

D

INVESTEREN IN DE KANSEN VAN DIGITALISERING

Digitalisering biedt kansen voor nieuwe vormen van creatie en presentatie. Digitale cultuur is een volwassen discipline waarin makers op een nieuwe manier verhalen vertellen. Vaak komen verschillende cultuurvormen samen zoals ontwerp, journalistiek en animatie. Makers en andere professionals kunnen digitalisering inzetten om bestaande publiekgroepen te bereiken, maar ook nieuwe, zoals jongeren. Ik juich die ontwikkelingen toe, omdat ze het culturele leven verrijken en de toegankelijkheid vergroten.²²

Digitalisering helpt de maatschappelijke betekenis van cultuur te vergroten. Om de kansen van digitalisering écht te kunnen benutten, moet de sector nog wel stappen zetten. Ook de Raad voor Cultuur vindt dat de digitale transformatie van de culturele en creatieve sector versneld moet worden.²³ Positief is dat het merendeel van de culturele instellingen en makers de mogelijkheden van digitale technologie wil verkennen en ontwikkelen. De Raad voor Cultuur noemt ook drempels en bedreigingen die ik herken. Het gaat om de kleinschaligheid en versnippering van initiatieven, de dreigende ongelijkheid tussen grote en kleine organisaties, het gebrek aan geld voor investeringen en de beperkte kennis en expertise.

Digitale transformatie vraagt om andere werkwijzen dan instellingen en makers tot nu toe gewend zijn, om vaardigheden en kennis die soms nog ontwikkeld moeten worden. Het is dus niet zomaar een kwestie van ‘even de knop omzetten’. Het gaat om een transformatie die zowel strategisch als uitvoerend veel vraagt. Dat betekent dat de sector moet samenwerken. Die samenwerking wil ik structureel steunen. In 2022 ben ik gestart met het verder versterken van de digitale transformatie. Dit doe ik door gezamenlijke kennis te stimuleren en door te investeren in infrastructuur en innovatie. Deze lijnen zet ik nu door. Bij de verdere ontwikkeling van mijn beleid maak ik gebruik van de aanbevelingen van de Raad.

²² Dit beleid draagt bij aan het behalen van o.a. SDG 9.5.

²³ Raad voor Cultuur. [Digitalisering als kans. De digitale transformatie van de culturele en creatieve sector](#), 6 september 2022

‘Digitalisering verrijkt het culturele leven en vergroot de toegankelijkheid.’

Ik ga het volgende doen:

- Ik geef DEN, het kennisinstituut voor cultuur & digitale transformatie, structureel meer subsidie zodat het de sector bij deze transformatie beter kan ondersteunen.
- Ik verleng de publiek-private samenwerking met Cultuurloket DigitALL. Het doel is digitale technologie te gebruiken voor het versterken van de relatie van instellingen met het publiek. Daarnaast verleng ik mijn bijdrage voor een scholingsregeling digitale transformatie. De regeling stimuleert instellingen om te investeren in vaardigheden en deskundigheid van hun personeel.
- Ik zet het beleid voor de uitvoering van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed voort. Ik stimuleer de versnelde uitrol van voorzieningen voor de toegankelijkheid van digitaal erfgoed. Verder investeer ik in de kwaliteit van cultuurdata om het gebruik ervan door onderwijs, cultuur, media en wetenschap te stimuleren.

E ERFGOED VOOR DE TOEKOMST

Monumenten, collecties, musea, archieven en ons immateriële erfgoed laten onze geschiedenis zien en vertellen wie we zijn en waar we vandaan komen. Ik vind het belangrijk dat iedereen zich in het cultureel erfgoed dat Nederland rijk is, kan herkennen en dat we oog hebben voor de vele, verschillende verhalen over onze geschiedenis.

Het doorgeven van ons erfgoed aan de volgende generaties doen we met zijn allen; van molenaar tot conservator, van vrijwilliger tot professional en van gemeente tot rijk. Het gaat dan om alle vormen van erfgoed: van musea en monumenten tot tradities en gebruiken zoals de bloemencorso's, Koningsdag en het (Zomer) carnaval. Binnen het bestaande beleid leg ik accenten en met extra geld uit het coalitieakkoord doe ik nieuwe investeringen. Ik neem voor de komende jaren de volgende maatregelen:

Monumenten

- Uit de evaluatie van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim) blijkt een structureel tekort.²⁴ Daarom verhoog ik voor de periode 2023 tot en met 2025 het jaarlijkse subsidieplafond met € 20 miljoen. Op basis van de uitkomsten van de aangekondigde verkenning naar de financiering van de monumentenzorg neem ik een besluit over de periode na 2025. Hiervoor zet ik zowel geld uit het coalitieakkoord als bestaande budgetten in.
- Ik stel uit bestaand budget van het Nationaal Restauratiefonds € 10 miljoen beschikbaar voor monumenten in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Het extra budget is voor laagrentende leningen waarmee eigenaren de monumenten kunnen restaureren.
- Om te stimuleren dat restauraties zo goed mogelijk worden uitgevoerd, zal ik de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg ondersteunen. Ook zal ik het Boerderijenfonds versterken om restauraties van monumentale boerderijen mogelijk te maken.
- Ik stel extra geld beschikbaar voor de subsidieregelingen Regulier Onderhoud Rijksmonumenten Groningen en Groot onderhoud en restauratie rijksmonumenten Groningen. De regelingen ondersteunen eigenaren bij het behouden van het erfgoed in het

24 [Kamerbrief over evaluatie Subsidieregeling instandhouding monumenten](#), 8 juli 2021.

aardbevingsgebied van Groningen. Mijn collega, de staatssecretaris van Mijnbouw, matcht voor 2023 met € 3,5 miljoen. Daarnaast beziet hij zijn bijdrage voor de jaren 2024 en 2025.

Archieven

Archieven zijn belangrijke bronnen voor burgers, journalisten, onderzoekers en de overheid zelf. Ze vormen het geheugen van de samenleving.

- Ik streef naar een goede uitvoering van de gemoderniseerde Archiefwet. Een wetsvoorstel is daarvoor bij de Tweede Kamer ingediend.²⁵ Dit brengt de overbrengingstermijn terug van twintig naar tien jaar. Zo komen archieven eerder beschikbaar en wordt digitaal duurzaam beheer versterkt. Het Kennisnetwerk Informatie en Archief blijf ik steunen. Het Nationaal Archief stelt expertise beschikbaar vanuit zijn rol als kenniscentrum.
- Met het Nationaal Archief in Curaçao werk ik aan de verbetering van het beheer en de digitale beschikbaarheid van archieven in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

Musea

- Ik zie kansen om ons historisch besef te vergroten en de kennis over onze gezamenlijke geschiedenis te stimuleren. Dit kan bijdragen aan het inzicht in wat ons bindt. Ik stel geld beschikbaar om te verkennen hoe een nationaal historisch museum vormgegeven kan worden. Daarbij heb ik aandacht voor onze rijke collecties, de verbinding met de regio, publieke toegankelijkheid, de kansen van digitalisering en educatie. Dit voorjaar heb ik een rondetafelgesprek gevoerd met vertegenwoordigers uit de museale sector en het onderwijs. Daarbij zijn verschillende denkrichtingen besproken. Binnenkort ga ik met jongeren in gesprek om te horen hoe een nationaal historisch museum er voor hen uit zou moeten zien. Voor het einde van dit jaar stuur ik u een brief over deze verkenning.

25 [Zie Wetsvoorstel Archiefwet 2021](#), 17 november 2021.

‘Het doorgeven van ons erfgoed aan volgende generaties doen we met zijn allen; Ik vind het belangrijk dat iedereen zich in het cultureel erfgoed dat Nederland rijk is kan herkennen.’

- Ik draag bij aan de komst van een nationaal slavernijmuseum in Amsterdam. Met de Raad voor Cultuur en de Amsterdamse Kunstraad ben ik van mening dat dit museum van grote nationale betekenis zal zijn doordat het de kennis over ons slavernijverleden en de doorwerking ervan toegankelijk maakt. Het draagt bij aan de volledigheid van de geschiedschrijving, aan de bewustwording en verwerking van het slavernijverleden en daarmee aan een inclusievere samenleving, waarin iedereen zich thuis voelt.²⁶ Recent zijn kwartiermakers aangesteld die de plannen voor dit te bouwen museum gaan uitwerken.
- Ik ga door met mijn beleid voor collecties uit een koloniale context, zoals beschreven in mijn Kamerbrief van 15 juli jl.²⁷ Dit is belangrijk voor het herstel van historisch onrecht en een zorgvuldige omgang met de Rijkscollectie. Samenwerking met landen van herkomst is hiervoor essentieel en biedt kansen om een vollediger verhaal over deze collecties te vertellen. Gezien de omvang van het herkomstonderzoek naar deze collecties, worden musea en andere collectiebeheerders hierbij ondersteund.
- Voor het einde van dit jaar ontvangt de Tweede Kamer mijn reactie op het rapport *Onvervangbaar en onmisbaar* van de commissie Collectie Nederland van de Raad voor Cultuur.²⁸

26 [Raad voor Cultuur, Amsterdamse Kunstraad. Nationale museale voorziening slavernijverleden, 1 november 2022.](#)

27 [Kamerbrief over implementatie beleidsvisie Collecties uit een koloniale context, 15 juli 2022.](#)

28 [Raad voor Cultuur, Commissie Collectie Nederland. Onvervangbaar en onmisbaar. Naar een dynamisch beschermingsmodel voor de Collectie Nederland, 15 februari 2022.](#)

In lijn met het verzoek van de commissie stel ik extra budget beschikbaar voor het Mondriaan Fonds om aankopen voor de Collectie Nederland mogelijk te maken en de collectie te verrijken.

- Ik verhoog langjarig het plafond van de indenniteitsregeling van € 300 naar € 450 miljoen vanaf 1 januari 2023. Deze regeling verlaagt de verzekeringskosten waardoor musea grote tentoonstellingen met buitenlandse bruiklenen kunnen organiseren. Hiermee voer ik de motie-Werner c.s. uit.²⁹
- Ik stel extra middelen beschikbaar via het Mondriaan Fonds om musea en erfgoedinstellingen te ondersteunen bij innovatieve tentoonstellingen.

Archeologie

De Raad voor Cultuur heeft in zijn advies van 10 februari 2022 *Archeologie bij de tijd* vier knelpunten benoemd.³⁰ Het gaat om capaciteit en deskundigheid bij gemeenten, de kwaliteit van archeologisch onderzoek, publieksbereik en -participatie en de werking van de (arbeids)markt voor archeologen. Ik investeer structureel in maatregelen die deze sector versterken. Voor het Wetgevingsoverleg Cultuur ontvangt de Tweede Kamer mijn beleidsreactie op het advies.

Erfgoedparticipatie

Het verdrag van Faro stelt de verhouding tussen mens en erfgoed centraal. Mensen en gemeenschappen worden betrokken bij erfgoedzorg en erfgoed wordt ingezet bij maatschappelijke opgaven. Dit najaar ontvang ik de Uitvoeringsagenda Faro die samen met het veld is opgesteld. Hierin staan acties voor de naleving van het verdrag.

29 [Motie van het lid Werner c.s. over een langjarige verhoging van het indenniteitplafond. Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 32 820 nr. 422.](#)

30 [Raad voor Cultuur. Archeologie bij de tijd. Aanbevelingen voor aanpassingen, 10 februari 2022.](#)

TOT SLOT

Cultuur is het fundament en het cement van onze samenleving. We dragen haar met ons mee, allemaal. In hoofd, hart en ziel. Onze levens zijn doordrenkt met cultuur in al haar verschijningen en dat heeft impact op wat we voelen, denken en waar we met elkaar over praten. Pas wanneer we vaker stilstaan bij wat cultuur met ons doet en hoe het onze levens verrijkt, krijgt cultuur de waardering die haar toekomst. Ik sta voor een samenleving waarin iedereen toegang heeft tot cultuur en de kracht van creativiteit kan ervaren. Met mijn plannen voor de komende jaren wil ik daaraan bijdragen.

BIJLAGE 1

FINANCIIEEL OVERZICHT

De begrote uitgaven aan cultuur zijn in 2023 € 1,21 miljard, in 2024 € 1,23 miljard en in 2025 € 1,27 miljard (OCW-begroting 2023, artikel 14 Cultuur). Dat is inclusief de € 170 miljoen uit het coalitieakkoord. Onderstaande tabel toont de inzet van deze extra middelen vanaf 2023. Zoals toegelicht in mijn *Hoofdpijnenbrief cultuur 2022* starten een aantal maatregelen al in 2022.

Coalitieakkoordmiddelen art. 14

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Versterken van de positie van de culturele en creatieve professional	32.400	40.600	30.600	70.600	70.600
Verbeteren honorering werkenden en zzp'ers	10.000	19.100	19.100	34.100	34.100
Consolideren verbreding basisinfrastructuur		1.000	1.000	25.000	25.000
Regeling film- en muziekhubs		2.000	2.000	4.000	4.000
Programma startende makers	9.900	10.000			
Regeling Upstream		1.000	1.000		
Film Production Incentive series	12.500	7.500	7.500	7.500	7.500
Inzet van creativiteit bij complexe maatschappelijke transitie	2.000	8.500	13.500	12.500	5.000
Programma ontwerpend onderzoek	500	3.000	3.000	3.000	
Programma leefomgeving	1.500	1.500	1.500	1.500	
Programma Erfgoed Deal		4.000	4.000	3.000	
Verduurzaming huisvesting rijksmusea			5.000	5.000	5.000

Coalitieakkoordmiddelen art. 14

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Cultuur is overal en voor iedereen	26.300	60.100	82.600	73.700	73.700
Regeling combinatiefuncties (cultuurcoaches)		2.000	2.000	2.000	2.000
Cultuurkaart mbo	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Cultuurkaart vo			1.500	3.500	3.500
Programma impuls jongerencultuur	19.600	18.900	18.900		
Bibliotheken ¹	4.200	29.700	51.700	58.700	58.700
Leesbevordering		6.000	5.000	4.000	4.000
Ondersteuning amateurkunsten		1.000	1.000	3.000	3.000
Investeren in de kansen van digitalisering	5.100	7.000	7.000	7.000	5.000
Opschalen Kennisinstituut cultuur & digitale transformatie	2.100	2.000	2.000	2.000	2.000
Stimuleren digitale transformatie	3.000	3.000	3.000	2.000	1.000
Toegankelijkheid en gebruik digitaal erfgoed		2.000	2.000	3.000	2.000
Erfgoed voor de toekomst	4.500	19.300	19.800	40.100	13.200
Aanvulling Subsidie instandhouding monumenten ²					5.800
Subsidieregelingen monumenten Groningen ²	2.500	2.500	2.500	2.500	
Bijdrage aan een nationaal historisch museum		400	900	1.900	
Bijdrage aan een slavernijmuseum			5.000	24.000	
Uitvoering beleidsvisie omgang koloniale collecties	900	2.100	1.100	1.400	1.100
Bescherming belangwekkende cultuurgoederen	1.100	6.300	2.300	2.300	1.300
Ondersteuning innovatie tentoonstellingen musea		1.000			
Versterking archeologiesector		5.000	6.000	6.000	5.000
Ondersteuning erfgoedparticipatie via Verdrag Faro		2.000	2.000	2.000	

Coalitieakkoordmiddelen art. 14

(bedragen x € 1.000)

	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Totaal	70.300	135.500	153.500	203.900	167.500
Uitvoeringskosten		2.700	2.700	2.700	2.500
Kasschuif ³		30.700	8.200	-38.900	0
Overheveling cultuurmiddelen naar media ⁴		1.100	5.600	2.300	0
Totaal beschikbare coalitieakkoordmiddelen		170.000	170.000	170.000	170.000

Toelichting:

- 1 Voor de afdracht van leenrecht in de bibliotheek op school is vanaf 2023 € 3,5 miljoen extra beschikbaar vanuit de enveloppe onderwijskwaliteit.
- 2 Voor de subsidieregelingen voor rijksmonumenten in Groningen wordt naast de coalitieakkoordmiddelen ook bestaand budget ingezet (€ 1 miljoen jaarlijks).
De ondersteuning van het Boerderijfonds (€ 2 miljoen in 2023) en de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (jaarlijks € 600.000 van 2023 tot en met 2025) worden eveneens gedekt uit bestaande budgetten. De ophoging van de Sim wordt in de jaren 2023 tot en met 2025 gedekt uit de loon- en prijsbijstelling op het budget voor monumentenzorg. Voor de jaren daarna is de structurele reeks beschikbaar.
- 3 Kasschuif: in 2023 en 2024 is er sprake van kasschuiven om de beschikbaar gestelde middelen uit het coalitieakkoord aan te passen aan het voorgenomen bestedingsritme.
- 4 In 2022 is € 9 miljoen meer besteed aan cultuur vanuit de coalitieakkoordmiddelen voor Media. Daarom wordt dit bedrag in de jaren 2023, 2024 en 2025 overgeheveld naar het mediabudget.

BIJLAGE 2

BELEIDSKEUZES UITGELEGD

Doelen

Welke doelen worden nagestreefd met het voorstel in termen van beoogde prestaties en effecten?

De doelen van de maatregelen zijn ingedeeld langs vijf lijnen:

a) versterken van de culturele en creatieve professional:

- het stimuleren van meer (vaste) dienstverbanden.
- de toepassing van fair pay in de sector door extra geld en het flankerend beleid door Platform ACCT.
- kosten verlenging basisinfrastructuur (verlenging incidentele subsidies).
- het stimuleren van jonge makers en professionals door bestaande regelingen te continueren en te intensiveren (programma impuls startende makers, regeling Upstream, regionale film- en muziekhubs, regeling grote Nederlandse drama-, documentaire- en animatieseries en het speelfilmconvenant).
- het bevorderen van de internationale markt voor Nederlandse makers (internationaal cultuurbeleid).

b) de inzet van creativiteit bij complexe maatschappelijke transitie:

- het stimuleren van de inzet van ontwerp bij complexe opgaven (programma ontwerpend onderzoek).
- het stimuleren van de rol van erfgoed en ontwerp in de uitvoering van programma's als het Nationaal Programma Landelijk Gebied, NOVEX, Woningbouw en MOOI Nederland.
- het stimuleren van de verbinding van erfgoed bij maatschappelijke opgaven (de Erfgoed Deal).
- verduurzaming.
- het bevorderen van de kennis over de verduurzaming van erfgoed (Programma Erfgoed en Duurzaamheid RCE).
- het bevorderen van de verduurzaming van monumenten door het verstrekken van leningen (Revolving Fund Nationaal Restauratiefonds).
- het bevorderen van de verduurzaming van de huisvesting van de rijksmusea (via verhoging huisvestingsbudget).

c) cultuur is overal en voor iedereen:

- het bevorderen van de culturele talenten en vaardigheden van kinderen en jongeren in en rond de school: door het verlengen van de bijdrage aan de Brede Regeling Combinatiefuncties, door cultuurkaarten voor mbo en vo, en door het voortzetten van het programma Impuls Jongerencultuur.
- het dekkend maken van het netwerk van openbare bibliotheken en het daartoe aanpassen van de WSOB; het versterken van de online bibliotheek.
- het bevorderen van het lezen en de leesmotivatie via de steun aan instellingen en projecten.
- het ondersteunen van de amateurkunst, via een Nationaal Akkoord Amateurkunst met nieuwe afspraken tussen OCW, IPO en VNG.
- het bevorderen van de diversiteit en inclusie in de cultuursector door een bijdrage aan de OCW-agenda tegen discriminatie en racisme, en de implementatie van het VN-verdrag Handicap in de culturele en creatieve sector.

- het ondersteunen van de culturele voorzieningen in het Caribisch gebied, door het afsluiten van cultuurconvenanten over onderlinge samenwerking. Met Bonaire, Saba en Sint Eustatius stel ik een cultuuragenda op met prioriteiten. Voor bibliotheken en erfgoed is extra geld beschikbaar.

d) investeren in de kansen van digitalisering:

- het ondersteunen van de sector bij de digitale transformatie (via een verhoging van de subsidie aan Kennisinstituut DEN).
- het stimuleren van de digitale transformatie via het Cultuurloket DigitALL (digitale technologie voor het versterken van de relatie van instellingen met het publiek) en de scholingsregeling digitale transformatie voor instellingen.
- het bevorderen van de samenwerking in de erfgoedsector bij de digitale transformatie door de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed en een tweetal subsidieregelingen (het versnellen van de voorzieningen voor de toegankelijkheid van digitaal erfgoed; het bevorderen van de kwaliteit van cultuurdata om het gebruik ervan door onderwijs, cultuur, media en wetenschap te stimuleren).

e) erfgoed voor de toekomst:

- het bevorderen van de instandhouding van *monumenten*, door het verhogen van het budget voor de Sim, extra geld voor monumenten in Caribisch Nederland, de ondersteuning van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit en het Boerderijfonds en extra geld voor het onderhoud van rijksmonumenten in Groningen.
- een goede uitvoering en implementatie van de gemoderniseerde archiefwet, waardoor *archieven* na 10 jaar beschikbaar komen en het digitaal beheer is versterkt; de verbetering van het Nationale Archief in Curaçao en de andere eilanden.
- het via *musea* vergroten van het historische besef en kennis van onze geschiedenis, en het bevorderen van de betrokkenheid van mensen bij erfgoed, door het verkennen hoe een nationaal

historisch museum vorm gegeven kan worden; het leveren van een bijdrage aan een nationaal slavernijmuseum in Amsterdam; voortzetting beleid collecties koloniale context; extra budget voor aankopen collectie Nederland; het verhogen van het plafond van de indevnedeitsregeling.

- het versterken van de *archeologie* sector via extra geld (beleidsreactie op advies Raad voor Cultuur volgt).
- werken aan de implementatie van het *FARO verdrag* via de samenwerking met het cultuurveld opgestelde Uitvoeringsagenda.

Beleidsinstrument(en)

Welke beleidsinstrumenten worden ingezet om deze doelen te realiseren?

In voorgaande paragraaf zijn steeds ook de beleidsinstrumenten aangegeven. Dat gaat in veel gevallen om subsidies die via een ophoging van de bekostiging van de cultuurfondsen worden ingezet. Ook gaat het om de aanpassing of implementatie van nationale en internationale wet- en regelgeving zoals bijvoorbeeld de archiefwet, WSOB, VN-verdrag Handicap, FARO-verdrag.

Financiële gevolgen voor het Rijk

Welke financiële gevolgen heeft het voorstel voor de Rijksbegroting?

De maatregelen betreffen een nadere invulling van de eerder beschikbaar gestelde middelen uit het Coalitieakkoord. Het gaat voor 2023 en de jaren daarna om structureel € 170 miljoen. Zie voor een specificatie de financiële tabel in de brief.

Financiële gevolgen voor maatschappelijke sectoren

Welke financiële gevolgen heeft het voorstel voor maatschappelijke sectoren (als van toepassing)?

De maatregelen geven in veel gevallen een directe financiële impuls aan de culturele sector. Denk aan de subsidies aan de culturele en creatieve professionals (onderdeel a) of het bevorderen van de culturele talenten van kinderen en jongeren (onderdeel c). In een aantal gevallen is OCW medefinancier (bijvoorbeeld de bijdrage aan het slavernijmuseum, onderdeel e) en/of moeten de wettelijke of stimulerende maatregelen ertoe leiden dat ook maatschappelijke of bestuurlijk partners hun financiële inzet verhogen. Bijvoorbeeld het herstel van het landelijke netwerk van bibliotheken, of aan de leningen ten behoeve van instandhouding monumenten of aan het Nationaal Akkoord Amateurkunst.

Nagestreefde doeltreffendheid

Op welke wijze en in welke mate wordt verwacht dat het beleidsinstrumentarium gaat bijdragen aan de beoogde prestaties en effecten? (beknopte beleidstheorie)

De doeltreffendheid wordt geborgd door de beschikbaar gestelde middelen zo te verdelen dat dit de beste mogelijkheid tot ondersteuning biedt voor alle betrokken partijen. Dit is mogelijk door bij de verdeling en uitvoering van de middelen aan te sluiten op de bestaande systematiek en instrumenten. De maatregelen worden gericht via de Rijkscultuurfondsen en andere bestaande organisaties in het cultuurstelsel uitgezet. Deze bestaande uitvoeringsorganisaties

en de regeling zijn in het verleden geëvalueerd zodat een indruk bestaat van de doeltreffendheid. In het geval van de WSOB is de conclusie getrokken dat die onvoldoende garandeerde dat in Nederland een dekkend netwerk van openbare bibliotheken blijft bestaan. Daarom wordt de wet aangepast.

Nagestreefde doelmatigheid

Waarom is het voorgestelde instrumentarium een efficiënte manier om de beoogde prestaties en effecten te bereiken?

De subsidies worden via (aanvullende) regelingen van merendeels bestaand instrumentarium verleend. Hiervoor is gekozen, omdat het bestaand instrumentarium direct aansluit op de doelgroep. De middelen komen daarmee direct op de juiste plaats terecht. Doelmatigheid is meestal ook een onderdeel van de eerder uitgevoerde evaluaties geweest.

Evaluatieparagraaf

Hoe wordt het voorstel gemonitord en geëvalueerd?

Evaluatie en monitoring van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid en het ingezette beleidsinstrument maken deel uit van de reguliere monitorings- en evaluatiecyclus. De Cultuurfondsen evalueren hun regelingen. Via de begrotingscyclus rapporteert het Ministerie van OCW in de strategische evaluatieagenda (SEA) over de planning van programma-evaluaties en evaluaties die budgettair of politiek-bestuurlijk van groot belang zijn of grote impact hebben op de ontwikkeling van het veld. Daarnaast brengt de Raad voor Cultuur als onafhankelijk adviesorgaan adviezen uit waarbij ‘het toetsen van het bestel aan de realisatie van de doelstellingen van het cultuurbeleid’ een centraal thema is in zijn advisering¹.

De Boekmanstichting brengt De Cultuurmonitor uit die inzicht geeft in langlopende trends en actuele vraagstukken en alle beschikbare monitorinformatie over de sector toegankelijk maakt. Voorbeelden van geplande monitoring en evaluatie per lijn zijn:

a) versterken van de culturele en creatieve professional. In 2023 staat de beleidsevaluatie arbeidsmarktagenda gepland. Daarnaast worden ontwikkelingen rondom honorering gemonitord via Platform ACCT. Het CBS verzamelt verschillende statistieken over de arbeidsmarkt in de cultuursector en zal deze in 2023 bundelen in een apart dossier. De Cultuurmonitor van de Boekmanstichting bevat een hoofdstuk over beroepspraktijk.

b) de inzet van creativiteit bij complexe maatschappelijke transitie.

Het monitoren van het programma en het meten van impact vormen een vast onderdeel van het Programma ontwerpend onderzoek. In het voorjaar van 2023 staat een eindevaluatie van de Erfgoeddeal gepland.

c) cultuur is overal en voor iedereen. Het CBS monitort periodiek de cultuurparticipatie in Nederland (VTO). De Boekmanstichting rapporteert hierover in de Cultuurmonitor. Het LKCA monitort ontwikkelingen in de amateurkunst.

Het programma Samen cultuurmaken zet in op kennisdeling voor betrokken professionals. Hiervoor is een projectenmonitor ontwikkeld die inzicht geeft in het bereik van de doelstellingen. De MBO-cardpilot van twee jaar wordt tussentijds gemonitord en aan het eind van de twee jaar zal er een evaluatieonderzoek worden uitgevoerd. Op het onderwerp diversiteit en inclusie worden twee monitoren uitgevoerd (zie brief).

d) investeren in de kansen van digitalisering. Voor 2023 staat een beleidsevaluatie gepland met aandacht voor het hele instrumentarium dat ingezet wordt voor de digitale transformatie in cultuur en erfgoed. Deze evaluatie moet input bieden voor de invulling van de nieuwe BIS (periode 2025-2028), maar ook tussentijds inzicht geven in de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de extra maatregelen uit het coalitieakkoord.

e) erfgoed voor de toekomst. Voor het versterken van capaciteit en deskundigheid bij gemeenten op het gebied van archeologie wordt door de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed jaarlijks gemonitord hoe het met de capaciteit en deskundigheid is gesteld. Ook is er sprake van Interbestuurlijk Toezicht vanuit de provincies.

¹ [Raad voor Cultuur, Werkprogramma 2021-2022](#)

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
November 2022